Aan:
Algemeen Bestuur GR SOWECO
Colleges van B&W
Gemeenteraden

Kopie: medewerkers SOWECO NV
publicatieborden SOWECO

betreft	Open brief n.a.v. persbericht 29-05-2019	uw referentie	
datum	6 juni 2019	onze referentie	RvC / HH

Geachte Dames en Heren,

Onder de titel 'Gemeenten onderzoeken toekomst SOWECO' heeft het Dagelijks Bestuur (DB) van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) SOWECO op donderdag 23 mei jongstleden publiekelijk kenbaar gemaakt dat zij gaat onderzoeken of de taken van SOWECO NV in de toekomst efficiënter en beter kunnen worden uitgevoerd door de gemeenten zelf. Dit betreft een onderzoek naar 'toekomstscenario's' waarbij SOWECO in haar huidige vorm en samenstelling ophoudt te bestaan. Deze aankondiging werd op woensdag 29 mei 2019 gevolgd door een nieuw persbericht waarin het Dagelijks Bestuur aangeeft 'dat keuzes nu nodig zijn om onbetaalbaarheid in de toekomst te voorkomen' en zij medewerkers 'baan- en loonzekerheid' in het vooruitzicht stelt.

Als Raad van Commissarissen van SOWECO NV hebben wij ons tot op heden terughoudend opgesteld in het publieke debat, anders dan een enkele reactie naar aanleiding van vragen vanuit de pers. Het genoemde persbericht van 29 mei is echter voor ons aanleiding om hierop ook publiekelijk te reageren. Het persbericht bevat in onze ogen onvolkomenheden en onzorgvuldigheden waardoor wij – in het belang van onze medewerkers en de mensen die wij bemiddelen naar werk – niet anders kunnen dan hierop door middel van deze open brief te reageren. We doen dat aan de hand van 6 passages en/of citaten uit het persbericht van het Dagelijks Bestuur van 29 mei jl.

Ter toelichting: In deze brief wordt gesproken over Gemeenschappelijk Regeling (GR) SOWECO en SOWECO NV. Dit zijn twee verschillende entiteiten. Gemeenschappelijke Regeling (GR) SOWECO is een bestuursorgaan dat de samenwerking tussen de gemeenten op het gebied van de SW regelt en de enig aandeelhouder is van SOWECO NV. SOWECO NV is de uitvoeringsorganisatie waarbij wij als Raad van Commissarissen een toezichthoudende rol uitoefenen.

1. "Nu keuzes maken om onbetaalbaarheid in de toekomst te voorkomen."
De problematiek van de betaalbaarheid (in de toekomst) speelt al enkele jaren en is al die jaren intensief aan de orde geweest in besprekingen tussen het Dagelijks Bestuur van GR SOWECO en de Directie en Raad van Commissarissen van SOWECO NV.

De problematiek van de betaalbaarheid wordt vooral veroorzaakt door de kortingen die door de Rijksoverheid vanaf 2011 zijn toegepast op de (Rijks-)bijdrage per SW-medewerker. In 2019 bedraagt het tekort per SW-medewerker minimaal € 4.484 per fte/ € 3.893 per medewerker. Let wel, voor dit bedrag is nog geen werk(plek) georganiseerd en deze SW-onderdekking (het verschil tussen loonkosten van een SW-medewerker en de Rijksbijdrage) blijft in welk scenario ook en bij alle gemeenten in Nederland een financiële last voor gemeenten.

Omdat er vanaf 2012 geen sprake meer is van instroom van nieuwe SW-medewerkers, neemt het bestand SW-medewerkers vanaf dat moment jaarlijks af en neemt de gemiddelde leeftijd toe. Hierdoor wordt - zonder aanvullende maatregelen te nemen - de te realiseren loonwaarde bij de inzet van deze medewerkers lager en gaan de vaste kosten (huisvesting, administratie, begeleiding en beheer) steeds zwaarder drukken. Uitgebreide financiële analyses die wij als SOWECO NV zelf hebben gemaakt, laten zien dat dit op termijn tot hogere financiële lasten voor de in SOWECO deelnemende gemeenten gaat leiden. Deze visie wordt door externe onderzoeken ondersteund en is de basis geweest voor de afspraken die door ons in 2016 en 2017 met het toenmalige Algemeen Bestuur (AB) van GR SOWECO zijn gemaakt. De gemeenteraden van de deelnemende gemeenten zijn hierbij betrokken geweest.

Teneinde de begeleiding van de medewerkers in stand te kunnen houden en er voor te zorgen dat zij zinvol en met voldoening kunnen werken is in 2016 en 2017 tussen het AB van GR SOWECO en de Directie en Raad van Commissarissen van SOWECO NV overeengekomen dat de dienstverlening van SOWECO NV wordt uitgebreid ten behoeve van andere doelgroepen met afstand tot de arbeidsmarkt. Voorbeelden van deze doelgroepen zijn mensen die gebruik maken van de WAJONG, de participatiewet, de WIA, maar ook niet-uitkeringsgerechtigden, VSO/PRO jongeren, statushouders, mensen die zijn aangewezen op dagstructurerende activiteiten, mensen met een indicatie Nieuw Beschut en mensen die zijn aangewezen op het UWV. In 2017 zijn de afspraken bevestigd door middel van een begroting en meerjarenafspraken.
Dat deze aanpak geslaagd is, blijkt wel uit het feit dat op dit moment naast de inmiddels 1210 personen met een SW-status, circa 860 personen uit die andere doelgroepen via SOWECO naar werk worden bemiddeld. Juist doordat deze mix van medewerkers is gerealiseerd kon een gemiddeld hogere productie per medewerker (en loonwaarde) worden bereikt en is het werken voor onze (oorspronkelijke) SW-medewerkers interessanter en plezieriger geworden.

Ook belangrijk is dat met deze opzet het financiële tekort dat is ontstaan door de korting van het Rijk op de bijdrage per SW-medewerker aanzienlijk kon worden gereduceerd. Over 2018 werd door SOWECO NV een operationeel resultaat behaald van bijna € 2.200.000 dat ten goede komt aan de gemeenten via hun aandeelhouderschap en dat de tekorten reduceert. Met het creëren van extra werk en het plaatsen van mensen uit de nieuwe doelgroepen werden de financiële lasten voor gemeenten niet hoger, maar juist lager.

2. “Het lijkt in de kritieken meer te gaan om het overeind houden van structuur en organisatie van SOWECO, dan om de zorg voor de medewerkers. Juist die zorg staat bij gemeenten voorop.”
Wij hebben als Raad van Commissarissen de afgelopen weken kunnen ervaren wat de impact van de berichtgeving is geweest op ‘onze’ mensen. Juist voor deze mensen is ‘structuur’ en een zekere en voorspelbare werkomgeving ongelooflijk belangrijk. Daarbij horen ook professionele ondersteuning en begeleiding. De zorg daarover was juist de aanleiding om de nieuwe afspraken met het Algemeen Bestuur te maken.

Het gaat in onze kritiek dus niet om het overeind houden van structuur en organisatie van SOWECO, dat is een onjuiste weergave van de realiteit. Waar het ons om gaat is dat het Dagelijks Bestuur van GR SOWECO en de deelnemende gemeenten zich houden aan de afspraken die tussen het Algemeen Bestuur van GR SOWECO en ons als Raad van Commissarissen in 2016 en 2017 zijn gemaakt.

De afspraken betroffen:
- SOWECO NV ontwikkelt zich door tot een maatschappelijke onderneming die verder op afstand van de gemeenten komt te staan en zich naast de dienstverlening ten behoeve van de SW-medewerkers richt op de bemiddeling naar werk ten behoeve van een brede groep van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. SOWECO NV vult dat in d.m.v. advisering aan bedrijven, productie op eigen locatie, arbeidsactivering, coaching, detachering, et cetera;
- De samenwerking van de deelnemende gemeenten in GR SOWECO eindigt uiterlijk 01-01-2021;
- SOWECO NV draagt bij aan het reduceren van de kosten van de GR SOWECO door o.a. het exploiteren en beheren van het vastgoed van GR SOWECO en het inzetten van de ten laste van GR SOWECO komende ambtelijke medewerkers;
- SOWECO NV draagt zorg voor een gezonde exploitatie van de vennootschap zodat de SW-tekorten als gevolg van deze gewijzigde bedrijfsvoering niet verder toenemen;
- De in GR SOWECO deelnemende gemeenten geven SOWECO NV voor drie jaren de positie van preferente dienstverlener op het gebied van het bemiddelen naar werk voor de doelgroepen zodat er voor SOWECO NV een gezonde basis is als SOWECO NV geheel 'op eigen benen' staat;
- De dienstverlening aan de gemeenten vindt vanaf 1 januari 2021 niet meer plaats via GR SOWECO, maar via bilaterale prestatiecontracten met de individuele gemeenten;
- Er volgt eind 2021 een evaluatie over de prestaties van SOWECO NV en over de opgedane ervaringen;
- Op basis van deze evaluatie wordt beslist over de toekomstige structuur van SOWECO NV.

Wij constateren dat de deelnemende gemeenten c.q. het Dagelijks Bestuur van GR SOWECO in het najaar van 2018 een besluit heeft genomen om een voorkeursscenario te gaan onderzoeken dat afwijkt van de gemaakte afspraken. Wij zijn hiervan pas begin januari 2019 in kennis gesteld.
Daarnaast sluit ook de onderzoeksopdracht aan IROKO op geen enkele wijze aan op de in het verleden gemaakte afspraken. Het onderzochte voorkeursscenario (en een enkel alternatief) houdt immers in dat de NV zal ophouden te bestaan en de gemeente Almelo de uitvoering overneemt.
Een ander punt betreft de belangrijke beperking dat dit voorkeursscenario uitsluitend de wettelijke taken betreft, dus niet meer de (overeengekomen) brede groep mensen met afstand tot de arbeidsmarkt waarvoor SOWECO NV nu bemiddelt. De onderzoeksopdracht houdt tot onze grote verbazing geen vergelijking in van dit voorkeursscenario met het huidige scenario (namelijk, de afgesproken doorontwikkeling van SOWECO NV tot een maatschappelijke onderneming).
Als Raad van Commissarissen hebben wij gewezen op de grote sociaal maatschappelijke en financiële gevolgen en hebben wij aangeboden mee te willen denken over andere alternatieven die aansluiten bij de in 2016 en 2017 gemaakte afspraken en die recht doen aan de positieve resultaten die door SOWECO NV sindsdien zijn bereikt. Onze observaties en kritische kanttekening vonden echter geen gehoor bij het Dagelijks Bestuur van GR SOWECO. De keuze was gemaakt en de stelling was: 'Het Dagelijks Bestuur beslist'.

Dat daarbij voorbij wordt gegaan aan onze – als commissaris – statutaire en wettelijke taak om rekening te houden met de belangen van SOWECO NV en alle hierbij betrokken belanghebbenden, was blijkbaar niet van belang.

3. "Kiezen is sociaal (…). Gemeenten financieren het overgrote deel van SOWECO. De organisatie is voor haar bestaan afhankelijk van gemeenten, zowel in subsidies als in opdrachten. De gemeenten dragen elk jaar miljoenen bij."
Het is juist dat SOWECO NV partner en dienstverlener van de gemeenten is. De gemeenten 'leveren' de personen die voor dienstverlening/bemiddeling door SOWECO NV in aanmerking komen.
SOWECO NV ontvangt echter geen subsidie in de letterlijke zin van het woord. Gemeenten kopen dienstverlening in tegen marktconforme tarieven. Gemeenten ontvangen een Rijksbijdrage, voor de medewerkers met een SW-status, die niet kostendekkend is. Dit tekort op de Rijksbijdrage komt voor rekening van de gemeenten. Let wel: dit tekort blijft bestaan als de gemeenten deze 'wettelijke taak' overnemen.
De tekorten zullen naar onze mening in het "voorkeursscenario" alleen maar toenemen omdat er in de door het huidige DB beoogde situatie geen gebruik kan worden gemaakt van de schaalgrootte van SOWECO NV en omdat door de beperking tot wettelijke taken (beschutte werkzaamheden met relatief lage loonwaarde) geen integratie met andere doelgroepen tot stand kan komen (bij SOWECO nu 860 personen). Hierdoor zullen zowel de gemiddelde productie als de loonwaarde afnemen. Juist om die reden heeft het Algemeen Bestuur van GR SOWECO in 2016 en 2017 ingestemd met de afspraken om SOWECO NV door te laten groeien tot een maatschappelijke onderneming.

De omzet van SOWECO NV bestaat overigens voor 54% omzet uit de markt. Er vinden jaarlijks meer dan 200 mutaties in detacheringen plaats en de dienstverlening aan gemeenten (o.a. groenonderhoud) is op basis van marktconforme tarieven. De vraag die opkomt, is dan: waarom denken de gemeenten dat beter te kunnen doen en met een beter financieel resultaat dan een organisatie als SOWECO die geworteld is in de regionale markt en waarvan IROKO in het onderzoeksrapport concludeert dat SOWECO NV goed presteert en de gemaakte afspraken is nagekomen.

4. "Als we niets doen wordt zo'n grote organisatie als SOWECO in de toekomst onbetaalbaar. Wij willen dat niet afwachten, maar vroegtijdig verstandige keuzes maken. Dat is juist in het belang van de medewerkers van SOWECO, maar ook van alle inwoners binnen onze gemeenten die nu meebetalen aan de sociale werkvoorziening."
Bij SOWECO NV zijn 70 FTE's in dienst. De SW-medewerkers zijn in dienst van GR SOWECO, respectievelijk de deelnemende gemeenten. Ook de overige mensen die SOWECO naar werk bemiddelt zijn niet in dienst van SOWECO NV. De in 2016 en 2017 gemaakte afspraken hielden nu juist in dat SOWECO NV na een overgangsperiode op afstand van de gemeenten zou komen te staan. In deze periode worden de lasten van GR SOWECO teruggebracht en verkrijgt SOWECO NV de positie van preferente dienstverlener, een en ander op basis van transparante prestatiecontracten.
Het feit dat het voorkeursscenario niet wordt vergeleken met het huidige, in 2016 en 2017 afgesproken, scenario vinden wij onbegrijpelijk en juist niet in het belang van de medewerkers van SOWECO NV en de inwoners van de deelnemende gemeenten die 'meebetalen aan de sociale werkvoorziening'. Wij hebben als Raad van Commissarissen geen enkel inhoudelijk argument gehoord waarom men nu afwijkt van de in 2016 en 2017 gemaakte afspraken.

5. "De gemeenten onderzoeken een vernieuwde aanpak die recht doet aan sociale taken, ruimte geeft aan regionale verschillen, maar tegelijk toekomstbestendig, flexibel en betaalbaar is. Gemeenten verwachten een effectieve aanpak te kunnen ontwikkelen, door nauw samen te werken met lokale werkgevers en in te spelen op regionale verschillen."
De afspraken die in 2016 en 2017 tussen het Algemeen Bestuur van GR SOWECO en de Raad van Commissarissen zijn gemaakt hielden nu juist een vernieuwde aanpak in. Een aanpak die inmiddels door veel sociale werkbedrijven in Nederland is overgenomen. Een aanpak ook die er toe leidt dat SOWECO NV als één van de toonaangevende sociale werkbedrijven in Nederland wordt gezien. Onze externe accountant – die veel sociale werkbedrijven controleert – heeft onlangs nog eens de goede prestaties van SOWECO NV onderstreept. Grote zorg voor ons is dat een (op onvoldoende feiten gebaseerde) verwachting over het gemak waarmee de complexe dienstverlening van SOWECO NV kan worden opgesplitst en kan worden overgedragen aan gemeenten het gaat winnen van de realiteit van vandaag en dat we over enkele jaren moeten constateren dat er sprake is van een grote vergissing.

6. "Nader onderzoek (…) zoals eerder gemeld is er nog geen besluit genomen."
Ondanks onze kritische kanttekeningen bij het proces, bij de onderzoeksopdracht en bij het onderzoeksrapport van IROKO, hebben wij vanzelfsprekend alle medewerking toegezegd bij het verstrekken van informatie ten behoeve van het vervolgonderzoek. Wij willen echter nogmaals herhalen dat het vervolgonderzoek is gericht op het voorkeursscenario en dat de huidige situatie (op basis van eerder gemaakte afspraken) niet als referentiescenario in dit onderzoek is opgenomen. Wij blijven dat een grote beperking vinden om tot een zorgvuldige besluitvorming te komen.

Met vriendelijke groet,

Raad van Commissarissen SOWECO NV

Herman Hazewinkel, voorzitter
Anneke Beukers
Josephine Engels
Klaas Pool